

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXVI. Štev. 15 (837)

T R S T - 11. oktobra 1974

100 lir

Po odstopu Rumorjeve vlade

KPI: proti načrtom reakcije za dejansko rešitev krize

RESOLUCIJA OSREDNJEGA VODSTVA KPI

Vlada predsednika Rumorja je odstopila. Hudi gospodarski in družbeni krizi se je pridružila še vladna kriza. Že več časa je kazalo, da bo do vladne krize prišlo, saj so se v levem centru - tako na vladni ravni kot ravni dežel in krajevnih uprav - pojavila velika nesoglasja. Značilno pa je, da je sedanja vladna kriza izbruhnila takoj zatem, ko se je predsednik republike Leone vrnil z obiska v ZDA. Puščico so, kot že večkrat, sprožili socialdemokrati, katerih zastavonoša je poslanec Tanassi.

Vzporedno z vladno krizo so reakcionarni krogi sprožili tudi manevre za predčasen razpust parlamenta. Tem manevrom so se uprle zdrave demokratične sile in v prvi vrsti komunisti.

V teh dneh se mrzlično nadaljujejo razgovori o sestavi nove vlade in o njenem programu. V trenutku, ko to poročamo, je položaj zelo meglen in predvidevanje bi utegnilo biti netočno.

Vodstvo KPI je na svoji seji, ki je bila v ponedeljek, 7. t. m. odobrilo posebno resolucijo, ki jo skoraj v celoti objavljamo:

"Sredi težke krize, v kateri se nahaja država, je bila vnovič odprta vladna kriza, ne da bi pred tem spregovorili v parlamentu. Zaradi očitne nesposobnosti Rumorjeve vlade, da bi pristopila k reševanju obstoječe gospodarske, socialne in moralne krize, kakor tudi k spremembam usmeritev in metod vladanja, ki jih zahtevajo ljudske množice, KPI in druge demokratične sile, so se politične razmere močno poslabšale.

Na enotne zahteve, ki jih postavljajo široke plasti prebivalstva, so skušali odgovoriti s protinapadom, katerega namen je povzročiti korak nazaj v političnem življenju ter preprečiti deželne in upravne volitve prihodnje pomlad, t. j. v roku, ki ga določa zakon. To je cilj socialdemokratske desnice, za katero pa stojijo močnejše sile, začeni z delom vodstva krščanske demokracije.

Krščanska demokracija se je opredelila za politično krizo, ki postaja zelo nevarna. Tudi zadnja dogajanja v zvezi s prevratniškimi načrti, ameriški pritisk ter manevri velikih delodajalskih skupin - kar

dokazujejo tudi hude odločitve podjetja FIAT - težijo za tem, da bi posledice gospodarske krize zvrnili na delavske in ljudske množice. V ta kompleks manevrov spadajo tudi grožnje s predčasnim razpustom parlamenta in vsiljevanje premika na desno.

Italijanska družba se nahaja v hudi krizi. Za premostitev te krize so nujne bistvene spremembe. Potreben je razvoj enotnega procesa, ki naj ustvari pogoje za demokratičen preokret. Ohromitev demo- (Nadaljevanje na 2. strani)

FIAT zasleduje politične cilje

Odločen odgovor delavcev

Podjetje FIAT je razbilo pogajanja s sindikati in sklenilo, da močno okrne proizvodnjo. Ta samovoljna odločitev je težko prizadela desetstisoče delavcev in bo nedvomno imela hude posledice. Odločitev bo še bolj zaostila gospodarski, socialni in tudi politični položaj v državi, ki je že itak zelo kritičen. Voditelji sindikalne federacije CGIL-CISL-UIL so poudarili, da imajo voditelji podjetja FIAT namen odpreti frontalni spopad z delavci. Vodstvo KPI je v sporočilu, ki je bilo objavljeno pred dnevi, podčrtalo, da je korak, ki so ga storili voditelji podjetja FIAT, grob napad tudi na sindikalno enotnost. V tej odločitvi je treba gledati tudi odraz pomanjkanja pravih izbir na gospodarskem področju, za kar nosijo težko odgovornost vladne sile. Voditelji podjetja FIAT hočejo imeti proste roke in delati po svoji volji ne da bi se zmenili za posledice, ki jih s tem lahko povzročijo in jih dejansko že povzročajo. Zelo značilno pa je, da so prišli na dan s tako drastičnimi ukrepi prav sedaj, ko so v teku pogovori o novi vladi in njenem programu.

Turinski delavci odločno reagirajo na odločitve vodstva podjetja FIAT. Na močno demonstraciji, ki je bila v sredo, t. j. na dan splošne stavke v tem mestu, so glavni voditelji sindikalne federacije poudarili, da je borba turinskih delavcev (Nadaljevanje na 2. strani)

30. sezona SSG v Trstu

Stalno slovensko gledališče v Trstu je odprlo svojo trideseto sezono. V sredo zvečer je bila v Kulturnem domu premiera Cankarjeve komedije "Za narodov blagor". Še pred kratkim je bila ta, jubilejna, sezona v negotovosti zaradi nerazumevanja rimskih oblasti. Pozdravljamo SSG in mu želimo mnogo uspehov pri nadaljnjem delu in plemenitem poslanstvu, ki ga vrši. (O problemih SSG poročamo na 5. strani).

Resolucija KPI

kratičnih ustanov, do katere bi prišlo, če bi parlament predčasno razpustili, bi lahko ustvarila ugodne pogoje za reakcionarne in prevratniške iniciative. Avanturistične sile hočejo na tak način ovirati borbo sindikalnih organizacij za zaposlitev, za brzdjanje cen in za razvoj, skušajo dati proste roke vladajočim krogom na ekonomskem, industrijskem in finančnem področju.

Iste sile bi rade videle, da bi Italija, v sedanjem izredno delikatnem mednarodnem položaju, ne imela odgovornega in demokratičnega državnega vodstva. Iste sile hočejo v bistvu doseči razdvojenost javnega mnenja in ponovno sprožitev protikomunističnega pohoda, ki je na referendumu klavrno propadel.

Komunisti so prepričani, da bi na predhodnih parlamentarnih volitvah napredovali in se še bolj utrdili. Toda ne gre za to, da bi delali volilne ali strankine račune. Gre predvsem za interese demokracije in države.

Nujno je, da se zavrnejo manevri za predčasen razpust parlamenta. Zato komunisti pozivajo vse demokratične sile, naj delajo za zavrnitev teh manevrov. Pri tem imajo pomembno vlogo zlasti delavske in ljudske množice in mladina. Reakcionarne namene je treba povsem onemogočiti.

KPI meni, da je nujno potrebno, da se ustanovi taka vlada, ki bo sposobna pristopiti k reševanju perečih problemov delavskih množic in države in ki bi zagotovila pristop k reševanju novega programa in ustreznih ukrepov. Prva naloga mora biti zagotovitev avtonomije in možnosti nemotenega delovanja dežel in krajevnih uprav. Spoštovati je treba rok, ki je po zakonu določen za deželne, pokrajinske in občinske volitve. Te volitve bodo lahko pokazale usmeritev državljanov.

KPI je že večkrat nakazala temeljne točke, glede katerih bi se morala nova vlada obvezati: v zunanji politiki, v zaščiti in obnovi demokratičnih ustanov in demokratičnega življenja, v moralizaciji javnega življenja, v vprašanjih gospodarske in socialne politike.

Danes so v ospredju problemi suverenosti in avtonomije države, ki so tesno povezani s problemi demokratične varnosti. Treba je zavrniti - tudi v zvezi s posojili - vsakršno tuje vmešavanje v notranje državne zadeve ter vsako intervencijo, ki bi težila k omejevanju avtonomne iniciative Italije in Evrope na mednarodnem prizorišču, še posebno v Sredozemlju in v odnosih do arabskih držav. Prav tako je treba zavrniti vsak pritisk, da bi na italijanskem ozemlju namestili nova ali okrepili že obstoječa vojaška oporišča. Popolna državna suverenost in avtonomija morata služiti tudi za zatrtje vsakršnih vezi med italijanskimi prevratniškimi silami in mednarodnimi centralami; potrebno pa je tudi, da obveščevalne službe dejansko delujejo za zaščito državne neodvisnosti in republiške ustave.

Nujna je taka vlada, ki bo na gospodarskem in socialnem področju upoštevala zahteve sindikatov. Treba je zagotoviti zaposlitev ter izvajati z razliko od preteklosti, resno nadzorstvo nad cenami.

Komunisti potrjujejo prepričanje, da se proti krizi in inflaciji ni mogoče boriti s skrčenjem produktivne dejavnosti ali s staro usmeritvijo razvoja, ampak da se mora izvajati taka politika, ki bo razširila, tudi z družbenimi reformami, produktivno bazo države. Vse to pa zahteva tudi temeljito moralizacijo javnega življenja, odpravo potrat in nepotrebnih stroškov, reformo in uresničitev resnične decentralizacije, kar enotno zahtevajo tudi dežele in krajevne ustanove.

Treba se je spoprijeti, in to že v prihodnjih tednih in mesecih, z nekaterimi perečimi problemi od čigar rešitve je odvisno izboljšanje položaja. Sem spadajo predvsem problemi zaposlitve in problemi bilanc, reševanje perečih problemov kmetijstva, investicij, javne prevozne službe, gradnje ljudskih stanovanj in šolskih poslopij, vprašanja otroškega varstva in vprašanja združništva.

Vodstvo KPI ponavlja zahtevo, naj se omogoči delovanje parlamenta tudi med vladno krizo, saj parlament mora imeti tudi nadzorno funkcijo. Nadaljevati se mora delo parlamentarnih komisij in odbriti je treba nekatere zakone, med katere spadajo: družinsko pravo, priznanje volilne pravice 18-letnikom in reforma radijske in televizijske službe.

Vodstvo KPI poziva vse demokratične in antifašistične sile, naj preprečijo izvedbo avanturističnih in reakcionarnih manevrov za predčasni razpust parlamenta. Prav tako poziva delavski razred, mladino in vse člane partije, naj v teh dneh razvijejo široko kampanjo za poraz sovražnikov demokracije in za uveljavitev pravične in demokratične rešitve perečih problemov, ki so na dnevnem redu.

DELEGIRANI DEKRETI

Naloge šolskih skupnosti

Prvega oktobra t.l. so stopili v veljavo tako imenovani delegirani dekreti. To so izvršni akti zakona št. 477 z dne 30. julija 1973, ki dopolnjuje obstoječo šolsko ureditev.

Doslej se je razmeroma malo govorilo o vsebini teh dekretov in širša javnost še ni poučena o tem, kaj prinašajo in kakšne naloge stoje pred nami.

Dekretov je več. Eden izmed njih ustanavlja šolske skupnosti in določa oblike njenih organov, ostali pa urejajo pravni položaj šolnikov, nove oblike pouka na raznih šolskih zavodih itd.

Danes se bomo ustavili pri prvem dekretu, to je pri tistem, ki ustanavlja šolske skupnosti in določa oblike njenih organov. Ta dekret je izredno važen in neposredno zanima šolnike, dijake in starše.

Na vsaki šoli bo ustanovljen medrazredni svet, v katerem bodo poleg učiteljev tudi zastopniki staršev. Na srednjih šolah bodo ustanovljeni razredni

Stališče KPI v zvezi z vladno krizo in z možnostmi sestave nove vlade je objasnjeno tudi v reviji "Rinascita". V uvodniku, ki ga je napisal član vodstva partije Chiaromonte, je med drugim poudarjeno, da določene politične sile razpihujejo terorizem in skušajo obnoviti protikomunistično histerijo v predvidevanju predčasnega razpusta parlamenta in razpisa novih volitev. Komunisti se ne boje novih volitev. Toda država si ne sme dovoliti ohromitve parlamenta. To bi bilo spričo gospodarske krize zelo neodgovorno dejanje.

Odgovor delavcev

moment v splošni mobilizaciji, h kateri so poklicani vsi delavci v Italiji, da bi podprli sindikalno linijo v pogajanjih z delodajalci. Vodstvo FIAT je hotelo izzvati sindikalno gibanje, delavci pa so mu dali odgovor, ki ga zasluži, saj so razumeli, da ne gre samo za obrambo lastnih dohodkov, temveč gre za borbo v obrambo delovnega mesta, za novo politiko, ki naj končno stopi na pot gospodarskega in socialnega razvoja. V sedanjem težkem političnem položaju je turinska tovarna avtomobilov hotela podpreti tiste italijanske politične kroge, ki bi hoteli obrniti politično os države na desno, ne da bi skušali obnoviti italijansko gospodarstvo. FIAT ni imela tehničnih razlogov za zavrnitev pogajanja s sindikati. Očitno je, da so bistveni vzroki te zavrnitve političnega in ne gospodarskega značaja. FIAT je hotela s svojim zadržanjem podkrepiti desničarske sile, da bi prišlo do take rešitve vladne krize, ki bi bila v prid delodajalskim in reakcionarnim krogom.

sveti. V razrednih svetih višjih srednjih šol bodo poleg profesorjev in staršev tudi dijaki.

Za osnovne šole bodo ustanovljeni tudi okrožni sveti, za srednje šole pa zavodski sveti.

Vsi ti sveti (medrazredni, razredni, zavodski, okrožni) bodo dejansko sodelovali o življenju in delu v šoli. Razpravljali in sklepali bodo o šolskih proračunih in obračunih, o učnih pripomočkih, o vzgoji, o kulturi in športu itd.

Člani svetov bodo voljeni. Glasovanje bo tajno.

Že ta bežen in nepopoln zapis kaže, kako pomembne naloge bodo opravljale šolske skupnosti in posamezni sveti. Že iz tega izhaja, da ni vseeno kdo bo prišel v šolske svete in kaj bo v njih delal. Temu vprašanju bomo morali posvečati veliko pažnjo. Tudi starši in dijaki se bodo morali temeljito pripraviti na naloge, ki stoje pred njimi.

V prihodnjih številkah bomo obširneje pisali o teh vprašanjih.

Slovinci in kriza v tržaški občini

Preizkusni kamen

Da v Trstu in okolici stvari niso prav roznate verjetno ve vsakdo, tudi tisti, ki so pretirano nagnjeni k optimizmu. In vendar se zdi, kot da za veliko večino občinska kriza ne obstaja. Tudi levosredinske stranke, ki mrzlično čakajo na to, kar se bo izcimilo v Rimu, da bi se po razvoju na vsedržavni ravni odločile, kaj narediti, nimajo še popolnoma jasnih pojmov. Meščan ima občutek, kot da so glavna gospodarska in družbena vprašanja še vedno v senci in da se v palači Diana kregajo za prazen nič ali pa za novo razdelitev oblasti v raznih javnih in poljavnih ustanovah.

Zalili bi napredne sile, tudi tiste, ki se izražajo v levosredinskih skupinah, če bi na ta način poenostavili bistvo krize leve sredine. Toda to nas utrjuje tudi v mnenju, da imamo prav komunisti, ko smo zahtevali odstop sedanjega nedejavnega in ohromljenega odbora leve sredine. Kajti samo na ta način bi lahko razčistili, v javni razpravi na pravem mestu v sejni dvorani občinskega sveta, odprta vprašanja in poiskali, v demokratični dialektiki strank in družbenih sil, možne rešitve.

Na vrata trkajo resni problemi. Pomislimo samo, da so prejšnji teden en dan stavkali pristanišniki, mornarji in delavci iz ladjedelnic, ki jih (že spet) prizadevajo novi vladni sklepi o likvidaciji državnega ladjevja "Finmare". Medtem ko smo druge krat, ko je bilo naše pomorsko gospodarstvo ogroženo, slišali vsaj o županovih brzojavkah in kakem bliskovitem in neuspešnem potovanju v Rim, so tokrat tržaški mestni upravitelji bili tihi. Zakaj?

Da je draginja v Trstu moreča, vsaj toliko, če že ne več kot v drugih velikih italijanskih mestih, ne dvomi danes nihče. In vendar, kako je javna občinska uprava ocenila položaj? Ali je predlagala ustrezne rešitve? Tudi tokrat, nič. Celó v Delavskih zadrugah, ki veljajo za eno izmed stvarnih orožij v boju proti draginji, manjka resno politično vodstvo, ker se med levosredinskimi strankami niso še dogovorili o tem, kdo jih bo vodil.

Odrplo se je šolsko leto. Iz občinske palače so, brez sramu, zatrobili zmagovito demagoško izjavo, da so bile premoščene glavne težave. Toda starši najboljše vedo, da šol še vedno primanjkuje, da o vrtcih ne govorimo, in da tržaške družine še nikoli tako kot sedaj bremenijo začetni stroški za nakup knjig, šolskih potrebščin, prevoz otrok in dijakov v šolo. In vendar so druge občine (Zgonik, Dolina, Milje) ta vprašanja rešile in nudijo svojim dijakom brezplačne knjige in prevoz. Tržaška ne, in vendar ne moremo trditi, da so v Zgoniku bogatejši, kajne?

Vprašanje javnih prevozov je iz dneva v dan hujše, če pomislimo, da se levosredinska deželna uprava (tudi ta je v krizi, pa še udriha) zavzema za občutno podražitev tarif. V Trstu bi morali že sredi poletja ustanoviti nov prevoznik konzorcij, toda zataknilo se je zaradi klientelističnih

popadkov tega ali onega levosredinskega prvaka.

Na področju zdravstva vlada popoln kaos. Občinska uprava v Trstu je pod pritiskom naših okoliških županov, ki zahtevajo takojšnjo organizacijo pokrajinskega zdravstvenega konzorcija, toda stvari se ne premikajo z mrtve točke. Stvari se niso spremenile, kljub zamenjavi demokrščanskega odbornika za zdravstvo z zastopnikom Slovenske skupnosti.

Kar nas še posebej žuli je vprašanje petrolejskega pristanišča, v katerega so demokristjani, kljub vsem energetskim krizam, še vedno zaljubljeni. Zadnje čase je o tem vprašanju prišlo tudi do bistvenih premikov v sami levosredinski koaliciji, vendar prevladuje občutek, da hočejo demokristjani spet igrati svoje zavezniške in odložiti rešitev vprašanja v nedogled... vsaj dokler ga ne bodo rešile velike petrolejske družbe na lastno pest. Da so tega sposobne dokazuje SIOT, ki za svoj naftovod sploh ne plačuje davkov, ki jih predvideva zakon in se na vse zahteve javnih oblasti poživžga, češ "saj nas nekdo ščiti".

Kot vsakokrat smo tudi ob tej občinski krizi in iskanju možnih rešitev zainteresirani Slovenci, ki dvajset let po podpisu londonskega sporazuma terjamo osnovne jezikovne pravice. Občina bi v tem pogledu lahko storila marsikaj. Pred manjšinsko konferenco, od katere se očitno demokristjani nočejo naučiti ničesar (glej Colonijevo pridigo v Dragi), je tržaški župan bombastično napovedal v ljubljanskem "Delu" imenovanje ene izmed osrednjih tržaških ulic po Francetu Prešernu. Oh, sveta najivnost tistih, ki so mu verjeli. Pred točno petimi leti smo Slovenci v vročem poletju izročili predstavnikom tržaške občinske uprave seznam predlogov za poimenovanje ulic. Če niso z njim še pokurili peči, se lahko vprašamo, kaj z njim nameravajo?

Zapirajo se slovenske šole. Strokovno šolo smo si s težavo priborili, komaj je zaključila prvo triletko in mislili smo, da jo bo treba spremeniti v petletni strokovni zavod (govor je bil tudi o slovenski vzporednici industrijskega zavoda "Volta"), pa jo demokrščanski minister začel zapirati. Dodajmo temu kronično krizo Slovenskega gledališča, ki je tudi kloroformij manjših posojil ne bo rešil in dejstvo, da kljub zagotovilom leve sredine se še ni začela razprava o publicizaciji šole Glasbene matice, pa nam bo slika na kulturnem področju dovolj jasna. Dvojezični napisi? Zdi se, da so tudi pri Slovenski skupnosti pozabili na obljubo, da bodo te napise "postopoma nameščali v vseh kraških in okoliških vseh".

In vendar je vprašanje odnosa do slovenske narodnostne skupnosti v Trstu zares "preizkusni kamen" demokratičnosti in protifašizma, s katerim si tudi pri nas nekateri polnijo usta. Vprašati bi se morali, ali ni nekatere ljudi sram, da govorijo v Rižarni, na pepelu tisočev Slovencev in Hrvatov, in se jim s tem

rogajo, če jim nočejo priznati niti najmanjšega: pravico do narodnega istovetenja v krajih, kjer živijo.

Občinski svet je svoj čas obvezal odbor, da se bo zavzel v Rimu za globalno zaščito Slovencev. V odboru so stranke, ki so vložile svoje zakonske osnutke ali peticije o Slovencih: v kolikšni meri je poseg tržaškega občinskega odbora v Rimu zalegel? Ali pa ga sploh ni bilo?

Komunisti vztrajno, trmasto, skoraj sitno opozarjamo na nerešena vprašanja naše narodne skupnosti. Odgovarjali so nam, predvsem predstavnik Slovenske skupnosti, da je v levosredinskem zavezništvu mogoče stvarno rešiti vprašanja naše manjšine. Izkušnje enega desetletja bi morale zadostovati za resno analizo in skorajšnji občni zbor te organizacije je lahko koristna priložnost preverjanja. Ali ni morda čas, ko bi morali - mimo nujnih svetovnonazorskih razlik - Slovenci nastopiti, če že ne skupno vsaj koordinirano, za obrambo naših temeljnih zahtev, glede katerih ni med nami nobenih polemik?

Prihodnji petek se bo sestal, po več mesečni prekinitvi, tržaški občinski svet. Brez dnevnega reda, ker se o tem še niso zmenili, ker pač pogajanja še potekajo. Upati je, da ne bomo spet priča skrpučenemu dogovoru, ki ga nihče ne bo več spoštoval in vzporedni razdelitvi mest v raznih javnih in poljavnih upravah, kot plačilo za stopnjo molka o važnih vprašanjih. Kajiti mestu je danes jasno, da se je treba spoprijeti z vprašanji programskega značaja in da je mogoče storiti marsikaj, tudi navzlic finančni krizi. Komunisti smo odprti za sodelovanje in pripravljeni prispevati na najbolj konstruktiven način, če bi perspektiva bila zares demokratičen preokret javnega življenja.

STOJAN SPETIČ

DEŽELA

Srečanje predstavnikov strank ustavnega loka

Predsedstvo svetovalske skupine KPI v deželnem svetu se je te dni sestalo s predstavniki političnih skupin nekaterih strank ustavnega loka (PSI, PSDI, Furlanskega gibanja in Slovenske skupnosti). Pobudo za srečanja je dala komunistična skupina. Razpravljali so o vlogi deželnega sveta in stalnih posvetovalnih komisij ter o potrebi po njihovi izrazitejši demokratizaciji.

Kljub razlikam v gledanju na deželno stvarnost so predstavniki političnih skupin soglašali z osnovnim predlogom po vsestranski težnji k večjemu ovrednotenju nalog, ki jih opravljajo deželna skupščina in posvetovalne komisije.

V POČASTITEV SPOMINA

Pred enim letom je preminil tovariš Josip Kuret iz Boljunca. Svojci in vsi, ki smo ga poznali in cenili, se ga hvaležno spominjamo. V počastitev spomina dragega pokojnega deruje družina Kuret iz Boljunca 5.000 lir za sklad DELA.

Iskrena hvala.

NABREŽINA

Upravičene zahteve občanov

Vasi v gornjem predelu devinsko-nabrežinske občine nimajo ustrezne avtobusne zveze s Trstom. Pomanjkanje te zveze je zelo občuteno. O tem perečem vprašanju se je že mnogo govorilo. Tudi v devinsko-nabrežinskem občinskem svetu so že spregovorili o tem vprašanju. Toda vprašanje se ni premaknilo z mrtve točke.

Pred kratkim so prebivalci teh vasi, t.j. Cerovelj, Mavhinj, Prečnika, Šempolaja, Praprota in Trnovce, naslovili devinsko-nabrežinski občinski upravi posebno peticijo, s katero jo prosijo, naj se zavzame za vzpostavitev nujno potrebne avtobusne zveze s Trstom. Peticijo je podpisalo 471 občanov.

Prejšnji teden je odšla na sedež občine v Nabrežini sedemnajstčlanska delegacija, v kateri so bile tudi predstavnice žensk. Delegacijo sta vodila občinski svetovalec Alojz Rogelja in Rudi Grgič. V odsotnosti župana dr. Draga Legiša je delegacijo sprejel podžupan Colomban. Njemu je bila izročena tudi omenjena peticija s 471 podpisov občanov.

Podpisniki peticije zahtevajo vzpostavitev neposredne avtobusne zveze s Trstom. Avtobusi naj bi iz omenjenih vasi vozili preko Saleža, Bajte, Gabrovca in Proseka.

V peticiji je tudi rečeno, da so druge občine rešile podobne probleme in številne vasi že imajo ustrezne zveze s Trstom. Prizadeti prebivalci vasi gornjega predela devinsko-nabrežinske občine se čutijo zapostavljeni.

Res, prebivalci severnega predela devinsko-nabrežinske občine se upravičeno čutijo zapostavljeni in njihovo nezadovoljstvo je povsem utemeljeno. Kot kaže, devinsko-nabrežinska občinska uprava ni doslej storila prav nič za to, da bi prej omenjene vasi dobile neposredno avtobusno zvezo s Trstom. In vendar je to vprašanje rešljivo. Potrebna je, seveda, dobra volja občinskih upravljavcev.

V pogovoru s podžupanom so odposlanci občanov spregovorili tudi o novem občinskem regulacijskem načrtu. 29 družinskih poglavarjev iz Prečnika je podpisalo ugovor proti osnutku novega regulacijskega načrta, ker le-ta ne predvideva možnosti, da bi domačini na lastni zemlji smeli graditi nove stanovanjske hiše ali gospodarska poslopja. Odposlanci občanov so zahtevali, naj občinska uprava skliče poseben sestanek, na katerem bi se občinski upravljavci pogovorili s prizadetimi vaščani.

Beseda je tekla o društveni dejavnosti v Šempolaju. V tej vasi je mladina uredila svoj društveni sedež v pritličju šolskega poslopja, ki je bilo prej neizkoriščeno. Razna dela so mladinci opravili sami, za nabavo materiala pa so potrosili okrog pol milijona lir. Toda letos so v Šempolaju odprli tudi peti razred osnovne šole, kar je sicer razveseljivo, a zaradi tega v šoli ni več prostora za mladinsko društvo. Delegati so v pogovoru s podžupanom predlagali, naj bi občina stavila mladini na razpolago staro poslopje otroškega vrtca, ki ga je treba, seveda, primerno preurediti. Sredstva za preureditev bi lahko črpali

iz juserskega sklada, ki je "zamrznjen" v občinski blagajni.

Na srečanju s podžupanom so se odposlanci gornjih vasi devinsko-nabrežinske občine dotaknili še drugih krajevnih zadev. Med drugim so poudarili, da je treba obnoviti notranje vaške ceste v Prečniku in Praprotu, okrepiti cestno razsvetljavo in izpopolniti službo za odvažanje smeti. Spregovorili so tudi o telefonski službi, ki je izredno slaba v teh vaseh, kar potrjujejo tudi dejstvo, da se 67 telefonskih naročnikov že dalj časa ne more posluževati telefona iz enostavnega razloga, ker so zveze pretrgane.

Za vsa ta vprašanja bi se morala občinska uprava pozanimati. To je njena naloga in dolžnost!

MAČKOLJE

Spomenik padlim za svobodo

V nedeljo, 13. t.m. ob 14.30. bodo v Mačkoljah slovesno odkrili spomenik padlim borcem NOB in žrtvam nacifašizma. Domačini se bodo dostojno oddolžili spominu vseh onih, ki so žrtvovali življenje za svobodo. Ni jih bilo malo. Padli so pod nacifašističnimi streli na partizanskih bojiščih, v raznih zasedah, v vrtači pri Lipniku, med nacističnimi pogromi v vasi, na polju in na cestah ali pa podlegli v nacističnih taboriščih. Ti nepozabni ljudje so z lastno krvjo zapisali najsvetlejša a obenem tudi najbolj grozne strani zgodovine Mačkolj in celotnega odporiškega in osvobodilnega gibanja.

Ti borci so bili res zvesti sinovi vasi, ki je že ob nastanku fašizma in kasneje in naposled med nacistično zasedbo dala izredno velik delež v boju proti črnemu terorju. Znano je namreč, da so v tem boju sodelovali vsi vaščani. Zato ji nacifašisti niso prizanesli in so z vso krutostjo besneli proti tem zavednim vaščanom. In zato so vas tudi požgali.

Toda grozodejstva nacifašistov niso strla upornih domačinov. Obratno: pre-

Kdaj bodo odprli Rižarno-spomenik odporništva?

Kdaj bo odprta Rižarna, ki je bila proglašena za narodni spomenik? Tako vprašujejo naši ljudje, zlasti še tisti, ki so bili hudo prizadeti pod nacifašizmom.

Občinski svetovalci KPI Giorgio Rossetti, Jole Burlo in Lucijan Roncel so te dni poslali tržaškemu županu pismeno vprašanje v zvezi s to zadevo. Naši občinski svetovalci pripominjajo, da je bilo prvotno določeno, da bodo Rižarno-spomenik slovesno odprli prteklega junija, to pripominjajo, da je bilo prvotno določeno, da bodo Rižarno-spomenik slovesno odprli preteklega junija, to odložen na oktober, toda vse kaže, da se zavlačenje nadaljuje.

ganjanje je večalo njih odpor. Padle, aretirane in konfinirane tovariše so nadomestili novi, mladi borci.

Zato, ko se klanjamo spominu padlih, ne pozabljamo na doprinos tistih, ki so se borili na njihovi strani in so dočakali osvoboditev.

Odkritje spomenika v Mačkoljah soupada s tridesetletnico mučeništva številnih borcev: jeseni 1944 so nacifašisti usmrtili številne tovariše, med katerimi sta bila tudi ugledna voditelja komunistične partije Božo Kolarič od Korošcev in Luigi Frausin iz Milj. Oba sta imela tesne stike tudi s protifašističnimi Mačkoljami, prihajala sta na sestanke, ki so jih prirejali v nekem gozdiču blizu Tinjana.

Nedeljska spominška svečanost v Mačkoljah bo nedovomno mogočna demonstracija proti novim fašističnim podvigom, proti črni mreži in proti vsem temnim silam, ki bi hotele povratek v preteklost.

JELKA GERBEC

30. sezona SSG v Trstu

Zaradi nerazumevanja rimskih oblasti je položaj gledališča še vedno dramatičen - Solidarnost z gledališko ustanovo

Začela se je nova sezona Stalnega slovenskega gledališča v Trstu. To je že trideseta sezona tega gledališča. Zaradi znanih velikih težav se je začetek te sezone zakasnil.

V sredo, 9. t. m. je bila premiera prvega dela iz letošnjega programa, Cankarjev "Za narodov blagor".

Nova sezona SSG se je torej začela. To je toliko bolj razveseljivo dejstvo, ker je še pred nekaj dnevi visela v negotovosti.

V sporočilu za tisk, ki ga je objavila uprava gledališča dne 30. septembra t. l., je med drugim rečeno, da je izvršni odbor SSG "upošteval politično podporo vseh strank ustavnega loka in jamstva, ki so jih dale stranke, ki odgovarjajo za neposredno upravo tržaške občine, pokrajine in dežele Furlanije-Juljske krajine; kakor tudi obveze tržaškega župana in sklepe deželne odbora o stvarni podpori SSG in o ponovnem posredovanju v Rimu. Na tej osnovi se lahko začne redna gledališka sezona, toda še vedno je odprto vprašanje priznanja SSG s strani ministrstva za turizem in prireditve".

Na koncu omenjenega sporočila za tisk je še rečeno, da se izvršni odbor SSG zahvaljuje slovenski in italijanski demokratični javnosti za veliko podporo, ki jo je nudila slovenski gledališki ustanovi.

Dan pred začetkom jubilejne sezone je bila v Kulturnem domu tiskovna konferenca, na kateri sta predsednik SSG dr. Josip Tavčar in ravnatelj SSG dr. Filibert Benedetič poročala o obstoječi stvarnosti.

Na tej konferenci je bilo je med drugim poudarjeno, da je ministrstvo za turizem in prireditve obljubljalo subvencije a obljub ni izpolnilo. Zaradi tega so se večali dolgovi. Krediti, za katere so jamčile krajevne ustanove, so se izčrpali. Gledališče je za novo sezono potrebovalo 150 milijonov. Tržaška občina je zagotovila jamstvo za 50 milijonov, pokrajina tudi za 50 milijonov, dežela pa je dala kreditno pismo za 44 milijonov. Sezona se torej začela, vendar pa so problemi še naprej odprti, kajti krediti niso nobena rešitev. Krediti so posojilo na račun tistega, kar bi gledališče moralo že davno dobiti. Osrednji problem je še vedno dokočno priznanje, ki ga mora dati pristojno ministrstvo in seveda ustrezna subvencija.

Na tiskovni konferenci je bilo dalje poudarjeno, da je kritično stanje SSG naletelo na velik odmev, ki pa do Rima še ni prodrlo. Tudi slovenske občine v deželi so izkazale svojo solidarnost z gledališčem in so pripravljene, da se pridružijo gledališkemu konzorciju.

Predstavnika SSG sta se zahvalila vsem, ki so kakor koli podprli in še podpirajo akcijo za dokončno rešitev vprašanja SSG, še posebej sta se zahvalila slovenskim županom, tržaškemu županu, predsedniku pokrajinske uprave, deželni upravi, matični domovini in poslancu

Cankarjeva komedija "Za narodov blagor" je prijetno presenetila ljubitelje odrske umetnosti. Delo je režiral Mario Uršič

Albinu Skerku, ki je posredoval na pristojnem mestu v Rimu.

Kot je znano je ministrstvo za turizem in prireditve trdilo, da je vprašanje dokončnega priznanja SSG odvisno od zunanjega ministrstva. Zato je poslanec Škerk poslal zunanjemu ministru Moru posebno pismo, v katerem ga je pozval, naj se zavzame za odstranitev morebitnih ovir. Moro je odgovoril poslancu Škerku in zagotovil, da njegovo ministrstvo ne postavlja nobene ovire. Podobno pismo je Moro poslal tudi deželnemu odborniku Coloniju.

Zagotovila o dobri volji so, ovir, tako pravijo, ni, vendar pa je vprašanje dokončnega priznanja SSG še vedno odprto in nova gledališka sezona se začela, tako kot prejšnja leta, na osnovi kreditnih jamstev. To pa, kot je bilo že poudarjeno, ni nobena rešitev, temveč samočasna premostitev najhujših ovir.

Toda slovenska gledališka ustanova v Trstu bi morala biti drugače upoštevana in prizadevanja vseh njenih članov, ki s svojim delom, z vztrajnostjo in prizadevnostjo, in še posebej s svojo navezanostjo na gledališče zasluži, da bi bila drugače tretirana, drugače upoštevana. In dokler do tega ne pride, se bo nadaljeval odločen boj vse slovenske in italijanske resnično demokratične javnosti.

Koncertni abonma Glasbene matice

25. oktobra se bo predstavil orkester GM, ki ga vodi Oskar Kjuder

Glasbena matica v Trstu je objavila program nove koncertne sezone. V poročilu namenjenemu za tisk, je med drugim rečeno:

"Koncerti, ki jih je Glasbena matica predstavila v Kulturnem domu v Trstu, so pokazali, da je bil izbor izvajalcev in glasbenih del pravilno sestavljen, saj se je število abonmentov pa tudi drugih obiskovalcev koncertov - zlasti mladine - precej povečalo.

Prečesto se je morala Glasbena matica soočiti z organizacijskimi, zlasti še finančnimi težavami, vendar je vse napovedane koncerte izpeljala v celoti.

Z resnostjo in strokovnostjo si je Glasbena matica pridobila ugled tako pri slovenskem kakor pri italijanskem občinstvu ter je postala pomemben dejavnik v kulturno-umetniškem življenju slovenske narodnostne manjšine v Italiji".

Program letošnje koncertne sezone, ki obsega kakor doslej 9 prireditev, je naslednji:

Na prvem koncertu 25. oktobra se bo predstavil orkester Glasbene matice z dirigentom Oskarjem Kjudrom in solistom-pozavnistom Branimirjem Slokarjem. Orkester Glasbene matice bo ponovno nastopil dne 10. marca 1975, tokrat s solistom - violinistom Žarkom Hrvatičem.

Dne 10. novembra letos bo nastopil Simfonični orkester in zbor RTV Zagreb.

Dne 29. novembra bo koncertni recital Vladimirja Krpana, enega najboljših jugoslovanskih pianistov.

Po triletnem presledku bo 12. decembra zopet v gosteh Simfonični orkester RTV Ljubljana z dirigentom Markom Munihom.

17. januarja 1975 bo nastopila Tržaška komorna skupina v sestavi klavirskega dua in kvarteta pevcev, 25. februarja bo na sporedu ansambel "Slavko Osterc" iz Ljubljane, 4. aprila bo recital tenorista Antona Dermote, prvaka dunajske opere, 18. aprila pa bo nastopil Akademski pevski zbor "Tone Tomšič iz Ljubljane. Izven abonmaja je predvideno tudi gostovanje znanega folklornega ansambla "Tanec" iz Skopja.

Za svojo koncertno dejavnost prejema Glasbena matica iz javnih sredstev prispevek, ki bi ga mogli imenovati kvečjemu simboličen. Upravičeno je pričakovanje, da bo javna podpora v bodoče izdatnejša, saj spada tovrstno delo Glasbene matice med osnovne kulturne potrebe in pravice slovenske narodnostne skupnosti v deželi Furlaniji-Juljski krajini.

Čeprav so se stroški organizacije koncertov precej zvišali ostanejo cene abonmaja iste kot lani. Cene so naslednje: Parter (redni) 9.000 lir, (znižana cena) 7.000 lir, balkon redni 7.000 lir, znižana cena 5.000 lir, mladinski abonma stane 2.000 lir. (Abonma po nižji ceni dobe člani GM in svojci gojencev šole GM.).

Vpis abonmajev sprejemajo na sedežu Glasbene matice (Ul. Ruggero Manna 29, telef. 418-605) in v Tržaški knjigarni od vsak dan od 15,40 do 19.

Obisk pri bolgarskih zadružnikih

Od 26. septembra do 2. oktobra je obiskala L.R. Bolgarijo 20-članska enotna delegacija zadružništva iz naše dežele. Do tega obiska je prišlo na pobudo Kmetijske zadruge iz Trsta. Poleg nje so bili v delegaciji zastopani še Zveza zadrug in posojilnic, Konfederacija zadrug, Splošno združenje zadrug ter deželni urad za zadružništvo.

Namen tega obiska je bil medsebojno spoznavanje, izmenjava izkušenj ter vzpostavitev čim širšega sodelovanja med našimi in bolgarskimi zadružnimi organizacijami.

Kot gostje bolgarske Osrednje zadrugne zveze smo imeli možnost, da se na licu mesta seznanimo z dosežki zadružnega gibanja v L.R. Bolgariji, ki je letos septembra dostojno praznovala 30-letnico svojega obstoja.

Zadružna misel v Bolgariji ima globoke korenine med ljudstvom. Še zlasti se je oprijela malih in srednjih kmetov, ki so videli v zadružništvu edino pot razvoja in napredka na vasi.

Do 9. septembra 1944. leta je bila Bolgarija v vsakem oziru zelo zaostala država in njeno kmetijstvo, s katerim se je ukvarjalo 75 odstotkov celotnega prebivalstva, je bilo najbolj očiten primer te zaostalosti. V predvojni Bolgariji je bilo 1.103.900 kmečkih posestev, obdeloval površine pa je bilo samo 4.500.000 ha. Ta površina je bila razkosana na 13.000.000 parcel. Glavno orodje je bilo leseno oralo.

Kot posledica kapitalističnega razvoja v kmetijstvu je prišlo tudi do ostre razredne diferenciacije na vasi. Kmetov, ki so imeli nad 10 ha zemljišča, je bilo samo 7 odstotkov.

Uspehi, ki jih je bolgarski kmet-zadružnik dosegel po socialistični revoluciji, so na vse člane naše delegacije napravili globok vtis. Nihče izmed nas ni pričakoval tolikšnih vsestranskih sprememb na podeželju bodisi v načinu obdelovanja bodisi v družbenem življenju. Primitivno orodje, ki je še pred tremi desetletji predstavljalo "tehnično" bazo kmetijstva, smo videli le v etnografskem muzeju v Plovdivu, po poljih pa le traktorje, kombajne, helikopterje, najmoderneje naprave za namakanje, na stotine hektarov raslinjakov.

V Velingradu smo si ogledali posestvo, ki ima 25 hektarov s steklom pokrite površine. Tam negujejo 36 vrst nageljnov. To je eden izmed največjih cvetličnih nasosov v Evropi. V Pazardžiku pa smo videli vrtnarijo s 76 ha raslinjakov. Tu goje predvsem kumarce in paradižnike.

Kilometre in kilometre smo prevozili vzdolž vzorno obdelanih vinogradov in sodovnjakov, tobačnih nasadov, žitnih polj in vrtov. Danes so v L.R. Bolgariji vsa zadružna posestva združena v 175 agroindustrijskih kompleksih s povprečno površino 35.000 hektarov obdelovalne zemlje. Ta moderna agrarno-industrijska podjetja so tako po velikosti kakor tudi po svoji gospodarski in socialni organiziranosti lahko vsem državam za vzgled.

Tako podjetje smo si ogledali blizu Plovdiva, kjer pridelujejo v glavnem sadje, zelenjavo in vino. V podjetju imajo

konzervno tovarno, hladilne naprave za 5 milijonov kg sadja in še druge industrijske obrate.

Najpomembnejši socialni aspekt takih orjaških podjetij je, da zaposlujejo kmečko delovno silo skozi celo leto, pozimi in poleti, ob lepem in slabem vremenu. Kmetje imajo na razpolago prostore za zabavo in razvedrilo, menze in podobno. Posebna skrb je posvečena materam in otrokom, otroške jasli in vrtci so zajamčeni vsem otrokom zaposlenih kmetov.

Povsod, kjer smo bili, smo opazili, da je tudi kultura sestavni del velikanskih sprememb v življenju bolgarskega kmeta. Zgledna urejenost bolgarskih vasi je vsem napravila močan vtis. Graditev šol in bolnišnic, kulturnih in počitniških domov, čitalnic in knjižnic, drevoredov in parkov so dokaz kako se v L.R. Bolgariji naglo rešuje prastari problem v zgodovini civilizacije - problem premagovanja bistvenih razlik med mestom in vasjo.

V stikih z bolgarskim ljudstvom smo bili deležni njegove odkritosrčne vljudnosti in gostoljubnosti. V Velingradu je del naše delegacije po naključju prišel v cigansko naselje. Način kako so nas sprejeli Cigani-Romi je marsikoga izmed nas ganil. Takoj je bila pogrnjena miza; postregli so nam domači pridelek sadja in vina. "Se ne potepamo več iz kraja v kraj" - nam je dejal 30-letni mož, oče treh otrok. "Pri nas nihče ni brez dela; brezposelnost je izginila pred 30. leti; tudi mi sodelujemo pri graditvi novega življenja; tiste stanovanjske bloke sem tudi jaz gradil" - je rekel in pokazal tja v daljavo.

Ob prihodu in odhodu nas je sprejel predsednik bolgarske Osrednje zadrugne zveze tov. Sulemezov, ki ima stopnjo ministra. Na poslovilnem kosilu, ki nam ga je priredil v tipičnem bolgarskem gostišču-mlinu ob vzhodu Vitoše, je bila v zdravicah podčrtana nujnost čedalje globljih stikov in bratskega sodelovanja med narodi; med slovensim in italijanskim ljudstvom naše dežele in bolgarskim ljudstvom; med našimi in bolgarskimi zadružniki.

Zadovoljni smo, da smo se senanili z življenjem in delom ljudstva, ki je v tako kratkem obdobju znalo premagati svojo večstoletno zaostalost.

MILOŠ KODRIČ

PREDAVANJE O KUBI

V torek, 15. t.m. ob 20,30 bo v Prosvetnem domu na Opčinah predavanje o Kubi. Bruno Križman bo govoril o svojem potovanju po tej deželi. Predavanja bodo spremljali barvni diapozitivi. Prireditel organizira openska sekcija KPI.

ZBOR "VASILIJ MIRK" NA TEKMOVANJU V MARIBORU

Te dni v Mariboru tekmujejo najboljši slovenski pevski zbori. Tekmovanja se bo udeležil tudi zbor Vasilij Mirk s Proseka - Kontovela, ki ga vodi Ignacij Ota. Zboru želimo, da bi se krepko uveljavil.

Jubilej slovenskega športa

Slovenski športniki so slovesno proslavili 50-letnico ustanovitve Združenja slovenskih športnih društev. Proslavljanje te pomembne obletnice, ki se je začelo že pred več meseci v raznih krajih naše dežele in se je izražalo v številnih pobudah, se je zaključilo. Športna društva, ki so vključena v ZSSDI so s svojim delom in z vidnimi uspehi dokazala svojo vitalnost in perspektivnost.

Štacija v počastitev 50-letnice slovenskih športnih društev, ki je odšla iz Doline, se je ob spomenikih ustavila in počastila spomin padlih partizanov. Gornja slika je bila posneta v Boljuncu

V Bazovici so mladinci najprej počastili spomin štirih protifašističnih borcev, ki so bili ustreljeni na tamkajšnjem strelišču, nato pa so s kratko svečanostjo počastili spomin padlih partizanov in žrtev naci-fašizma. Gornja slika je bila posneta ob spomeniku v Bazovici.

Na mogočni manifestaciji v Sovodnjah se je zbrala velika množica. Tu je govoril tudi predsednik Zveze športnih društev Dino Roner. Na tej manifestaciji je sodeloval tudi Tržaški partizanski pevski zbor, ki ga vodi Oskar Kjuder

EGS se mora demokratizirati

Prejšnji mesec se je v Bruslju sestala politična komisija evropskega parlamenta. Na njej so analizirali preliminarne poročila o evropski konferenci o varnosti, razpravljali pa so tudi o vzajemnem zmanjševanju oborožitve v Evropi in si izmenjali mnenja o položaju v vzhodnem Sredozemlju. Vzporedno so razpravljali tudi o Evropski gospodarski skupnosti, saj je po političnih spremembah v Grčiji in na Portugalskem položaj drugačen kot je bil še pred nedavnim. Tako iz prve kot iz druge države in tudi iz Španije, ki se že pripravlja na svobodo, prihajajo na Evropsko gospodarsko skupnost nujni klici za gospodarsko pomoč. Toda ali ta skupnost lahko ustrezno odgovori na zahteve in zadovolji upanje, ne da bi se sama spremenila v demokratično organizacijo narodov, ki družno navezujejo nove mednarodne odnose?

NEGOTOVA PRIHODNOST

Evropska gospodarska skupnost se je prepustila toku, ki jo nosi v vedno bolj negotovo prihodnost. Njen mehanizem se skuša počasi in s težavo znova zavrteti, ne da bi lahko predvideli, kakšna bo bližnja prihodnost te skupnosti.

V zvezi s temi perečimi vprašanji je Giorgio Amendola objavil v reviji "Rinascita" daljšo razpravo iz katere povzema naslednje:

Zdi se, da je inflacijska dirka, ki so jo začele Združene države Amerike z devalvacijo in odpravo konvertibilnosti dolarja, zdaj, ko so se podrli temelji, pa katerih je zadnja leta slonela hitra gospodarska rast (stabilnost monetarnega sistema in skoraj neomejene količine surovin po nizkih cenah), čedalje bolj nezadržna. "Inflacijo bomo premagali leta 1976", pravi Američanom predsednik Ford. Toda, postavlja se vprašanje: Kam bomo prišli do takrat?

V boju proti inflaciji in zoper devalvacijo valut se vsaka članica Evropske gospodarske skupnosti poslužuje različnih ukrepov ter bolj ali manj omejuje kreditiranje. Če zanemarimo negativne pojave, ki jih takšni ukrepi povzročajo v posameznih državah, pa moramo z vidika Evropske gospodarske skupnosti ugotoviti, da se med seboj nevtralizirajo, hkrati pa vsi skupaj povečujejo verjetnost obče krize. Vse to poraja številna nasprotja. Zvezna republika Nemčija zahteva od Italije strogo deflacijsko politiko, toda hkrati Italiji ne dovoli, da bi omejila nemški uvoz: Nasprotuje tudi omejevanju tistega, čemur pravi svobodno kroženje kapitala, to je izvoza kapitala iz Italije. Hkrati zahteva Nemčija od ZDA, naj ne uvedejo stroge deflacijske politike, ki bi omejila izvoz iz Nemške demokratične republike v Združene države Amerike.

Gospodarstva držav kapitalističnega sistema so med seboj zelo odvisna. Toda ta, soodvisnost nujno vpliva tudi na gospodarstva dežel v razvoju pa tudi socialističnih držav. Na sestankih raznih organizmov Evropske gospodarske skupnosti ter v zasebnih pogovorih govorijo največ o anarhiji in zmed. Dejstva

čedalje nazorneje potrjujejo veljavnost marksističnega nauka o anarhičnem značaju kapitalistične proizvodnje. Politične in ekonomske oblasti kljub odkrivanju in nastajanju vedno novih intervencijskih in kontrolnih sistemov ter opevanju že znanih načinov intervencije in kontrole le-teh v sedanjih razmerah ne morejo učinkovito uporabiti. Razlika med poletjem leta 1929 in letošnjim je, da so takrat celo po prvih polomih na borzah vsi trdili - kot npr. ameriški predsednik Hoover - da vse teče zelo dobro, medtem ko danes vsi vedo, da se lahko zgodi najhujše. To pa je gotovo prednost, še zlasti če bi bil sedanji alarm spodbuda za hitra in učinkovita dejanja. Prav tu pa je osnovni problem. Kako in s kakšnimi sredstvi ukrepati? Kaj storiti, da se velike količine denarja, ki so se koncentrirale v državah proizvajalkah nafte in ki so trenutno naložene v švicarskih, angleških in ameriških bankah, ne bi preusmerile v ameriške banke in tako povzročile nadaljnje poslabšanje plačilnih bilanc držav uvoznic nafte?

NOV SISTEM

V resnici bi lahko samo nova mednarodna organizacija - in to ne le ekonomska, temveč tudi politična - omogočila racionalnejšo delitev svetovnih zalog surovin in vzpostavila nove odnose v menjavi med izvoznici surovin. Pred letom 1914 je London s funtom urejal svetovno gospodarstvo. Toda za funtom je stal britanski imperij. Po letu 1945 je Washington urejal gospodarsko ekspanzijo kapitalističnih držav. Toda za dolarjem je stala ameriška hegemonija. Ta hegemonija je bila resno načeta, čeprav še ne dokončno odpravljena s porazom ZDA v Vietnamu. Danes je ves sistem v krizi. Nov svetovni sistem bo moral temeljiti na sporazumu in sodelovanju visokorazvitih kapitalističnih držav, držav v razvoju in socialističnih držav, vstevši Sovjetsko zvezo in Kitajsko. Toda za to so v mednarodnih odnosih potrebni: miroljubno sožitje, razorožitev in umik vseh tujih vojaških oporišč. Pogoji so torej težki in le počasi uresničljivi. V zlomu starega sistema se tako danes zrcali strah in nevarnost nove svetovne krize, ki bo sicer drugačna od tiste leta 1929, toda nič manj uničujoča, saj bo močno zaostрила vsa razredna nasprotja, stare vodstvene strukture pa bodo skušale poseči v krizo z nasiljem in s staro fašistično orožarno.

ZGODBA O POSOJILU SKUPNOSTI

Zgodba o posojilu je še enkrat pokazala nemoč Evropske gospodarske skupnosti, da bi sprejela uspešne pobude in sklepe ter jih korenito uresničila. Zamisel je bila spodbudna. Članice skupnosti kupujejo nafto po višjih cenah in deficit njihovih plačilnih bilanc grozeče narašča. Na drugi strani izvoznice nafte ne vedo, kako bi denar naložile. Evropska gospodarska skupnost razpiše mednarodno posojilo, z garancijo članic in izbrere velike vsote (vsaj 10.000 milijard lire), ki jih

razdeli v obliki posojila državam z največjim deficitom. Gre za ukrep, ki ga je uporabila tudi Italija v državnem okviru ob prvem povišanju cen nafte in to s skrajno lahkotnostjo, kot bi šlo za ukrep, ki je samo čaka, da ga kdo uprabi.

Vsa zadeva s posojilom skupnosti kaže na velike težave, ki nastanejo pri delitvi kakega mednarodnega posojila pod dobrimi pogoji. Kapitali proizvajalk nafte hočejo biti gibki. Prav tako zahtevajo velike obresti. Članice Evropske gospodarske skupnosti, ki imajo velike valutne rezerve, želijo te ohraniti ali pa dajati kredite po lastni presoji, neposredno in pod težkimi pogoji, ki so značilni za nedavni nemški kredit Italiji.

Dejstvo, da je zahtevala Nemčija od Italije garancijo v zlatu, je vzbudila velike kritike. Zadeva ni tako resna samo zato, ker kaže na veliko nezaupanje Nemčije do Italije, temveč tudi zato, ker je določilo o zlatu, ki ga vsebuje pogodba, tako po podpisu pogodbe izzvalo zvišanje cen zlata ne mednarodnem tržišču in tako dalo nov privesek svetovni inflacijski dirki.

Kaj postaja skupnost v teh dramatičnih pogojih?

Pesimizem in zaskrbljenost odsevata z obrazov funkcionarjev Evropske gospodarske skupnosti. Birokracija v skupnosti je prav tako brezkrvna, toda tudi tu je veliko ljudi različnih narodnosti, ki so sposobni in inteligentni. Ti so se tudi osebno zavestno odločili za skupnost in zdaj so zavrti, neizrabljeni, zdi se jim, da so se znašli v slepem tiru. "Kdaj se bo sestal vrh in kaj bo odločil" se sprašujejo v Bruslju. Dvom je vsesplošen. Kritike, ki so jih doslej pred sestanki na vrhu vedno izrekli komunisti, so se vedno izkazale utemeljene.

Nov polet skupnosti, s katerim bi uresničili sklepe predhodnih srečanj na vrhu, ki bi morali pripeljati skupnost v letu 1980 do resničnega združenja z enotno valuto, je videti čedalje manj uresničljiv. Kriza je še povečala razlike med bogatimi in revnejšimi članicami. Vsak poskus pozitivne politike se je razbil ob najrazličnejših odporih.

KAJ SLABI ITALIJO?

Potem je tu še neznanka, ki jo predstavlja ameriška politika, vedno nezaupljiva do Evropske gospodarske skupnosti in pripravljena siliti za vsako ceno svoje gospodarske interese. Takšna politika ZDA preseneča dnes lahko samo še resnično neozdravljive zagovornike sicer neobstoječe identičnosti interesov ZDA in Evropske gospodarske skupnosti. ZDA ščitijo predvsem sebe in se bodo v Evropi angažirale le toliko (in tedaj), kolikor bi jim to ustrezalo.

Obnova Atlantskega pakta, ki je formalno odpravila hud notranji konflikt, ni prinesla ničesar novega paktu, ki se čedalje očitneje kaže kot orodje ameriške imperialistične politike, ne da bi, pa četudi formalno, pokazal kakršen koli interes za potrebe članic. Predvsem pa je seveda gospodarska kriza tista, ki poudarja vsa nasprotja in ki ustvarja velik dvom o možnosti novega poleta skupnosti.

Če postavimo italijansko gospodarsko krizo v okvir svetovne krize, to še ne pomeni, da zmanjšujemo ali črtamo odgovornosti krščanske demokracije in njenih vlad, ki so skupaj z vodilnimi sloji družbe pripeljale državo tako daleč in jo podvrgle vsem posledicam svetovne gospodarske krize. Pomanjkanje strukturalnih reform, odsotnost vsakršne planske in investicijske politike, agrarna kriza in položaj juga, stalna in velika brezposelnost, milijoni italijanskih delavcev v tujini, nezakonit izvoz več kot 10.000 milijard lir v tujino, vse to dela Italijo ranljivejšo in bolj izpostavljeno posledicam velike krize.

Podcenjevanje resnosti obstoječe gospodarske krize v svetu hrabri številne ljudi ne samo v Italiji in spodbuja oceno, da je italijanski primer izjemen. Že se je zgodilo, da so ocenjevali fašizem kot italijanski pojav, kot nekaj "izjemnega". Italijanske razmere prikazujejo le v močnih barvah, kot da bi bila italijanska država na robu političnega razpada in gospodarskega poloma. Toda ta slika ni resnična. Vsi, ki tako menijo pozabljajo, kakšna velika, politično zrela in odgovorna sila je delavsko in demokratično gibanje Italije. Predvsem pa je vztrajanje pri "italijanskem primeru" ter pri jegovi izjemnosti nevarno zato, ker zamegljuje poglede v resnost krize, ki zajema celotno evropsko gospodarsko skupnost in vse države. Svetovne gospodarske krize ni mogoče rešiti, ni se mogoče bojevati zoper njene vzroke in posledice le od države do države. Kriza zahteva koordinirano dejavnost vseh demokratičnih in ljudskih sil vseh članic skupnosti. Enotnosti levih sil pa danes ni. V evropskem merilu so komunisti in socialisti razdeljeni in neenotni. Toda ne samo to. Znane so tudi razlike med francoskimi socialisti, angleškimi laburisti, nemškimi socialdemokrati.

Če nočemo, da bi gospodarska kriza Italijo ponovno potisnila na desno, v različne oblike fašizma, je potrebna čimprejšnja enotnost leve in vseh demokratičnih sil kljub vsem težavam in oviram.

DEMOKRATIČNE HUNTE V ŠPANJI

Španski list "El Ideal Gallego" poroča, da so v Galiciji ustanovili pet "demokratičnih hunt". Kot poročajo, so te hunte lokalne veje "španske demokratične hunte", ki so jo pred kratkim ustanovili španski komunisti, del monarhistov in nekateri drugi pripadniki protifrankističnih gibanj.

"Demokratična hunta Španije" naj bi med drugim sestavila začasno koalicijsko vlado, legalizirala, vse politične stranke, vzpostavila naj bi sindikalne svoboščine in pravico do stavk. Kataloncem, Baskom in Galicijcem pa naj bi priznala "politično samostojnost v okviru enotne španske države".

Pričevanje na mednarodni konferenci o manjšinah ki ga objavljamo v nadaljevanjih, smo zaradi pomajkanja prostora morali odložiti. Uredn.

Jubilej v globoki ilegali

Gvatemalska stranka dela slavi 25-letnico svoje ustanovitve

V globoki ilegali, vendar povsod navzoča, na deželi in v mestu ter v hribih pod nadzorstvom "guerillerosa", praznuje gvatemalska stranka dela (komunistov) te dni 25-letnico svoje ustanovitve pod edinim geslom boja za revolucionarno enotnost leve kot prvega pogoja za učinkovito obrambo nacionalnih interesov in napredek Gvatemale.

Ena izmed najmlajših komunističnih partij Latinske Amerike se je rodila na ustanovnem kongresu 28. septembra 1944, ko je plima uspehov protifašistične svetovne koalicije oblila tudi to majhno srednjeameriško državo - večno žrtev severnoameriških plantažnih družb in vojaško veleposestniške oligarhije. Več prejšnjih poskusov ustanovitve partije (od leta 1922 do 1932) so zatrli krvavi biči vojaških hunt, ki so se manjavale na oblasti v državi, izvajale pa enako politiko terorja, preganjanja in ubojev ljudskih voditeljev.

V minulih dveh desetletjih in pol so komunisti v Gvatemali delovali le dve leti, od leta 1952 do 1954, legalno, z dovoljenjem napredne vlade polkovnika Jacoba Arbenza. Severnoameriška vojaška intervencija je od podpori vojaških krogov iz Nikarague in Hondurasa v krvi zadušila vsa napredna gibanja, ki so se ob Arbenzu zavzemala za agrarno reformo in spremembo okostenelih fevdalnih struktur Gvatemale. Mlada komunistična partija je od takrat z neoboroženim ljudstvom delila hudo usodo dolgotrajne vojaške okupacije in pozneje politike terorja skoraj desetih vojaških hunt na krmilu te države.

Samo v boju proti tujim plačancem in intervencionistom je bilo ubitih nad 300.000 kmetov - v državi, ki šteje komaj nekaj več kot 5 milijonov prebivalcev. Komunisti so dali v tem neenakopravnem boju največje žrtve - vsak drugi izmed približno 30.000 članov partije je padel v boju proti osvajalcem ali zaradi mučenja v zaporih in koncentracijskih taboriščih. Smrt, zapor ali begunstvo so bile takrat edine alternative za člane stranke dela.

Gvatemala se od takrat do danes ni veliko spremenila. Od nekaj več kot 100.000 kv. m. ozmelja je več kot tretjina najbolj rodovitne zemlje še naprej pod "koncesijo" močne multinacionalne "United Fruit" družbe. Ameriškim delničarjem pripadajo plantaže kave, bombaža, tropskega sadja, zlasti banan, nprave za predelavo, železnice in pristanišča. Nizko povprečje narodnega dohodka (komaj 280 dolarjev na leto) sploh ne odseva dejanske bede naroda, v katerem severnoameriški kapital nadzira vse gospodarstvo, domača veleposestniška in vojaška oligarhija - pet odstotkov prebivalstva pa si prisvaja 92 odstotkov narodnega dohodka. Nepismenost dosega v tej

državi 82 odstotkov, povprečna življenjska starost pa znaša komaj 26 let.

Potrpljenje kmetov in gvatemalskega Indiosa zato ni moglo dolgo trajati. Sponzani kmečki upori in delavske stavke so pretresle Gvatemalo v začetku šestdesetih let. Na nasilje reakcije so tudi številni nacionalistični častniki, zlasti iz kmečkih družin, odgovorili z uporom in nasiljem.

Pod vodstvom novega generalnega sekretarja Miguela Rodrigueza je gvatemalska stranka dela spet obnovljena. Kritično analizirajo izkušnje oboroženega boja in poudarjajo potrebo po organiziranem političnem delu in navajajo nezdružljivost "gverilske spontanosti" z nujnostjo ohranitve levičarske enotnosti.

"Komunist"

PORAZ REAKCIJE NA PORTUGALSKEM

Generalni sekretar KP Portugalske Alvaro Cunhal je izjavil, da je fašistična reakcija med zadnjimi dogodki na Portugalskem doživela poraz. V zvezi s tem pa je poudaril naslednje:

KP Portugalske popolnoma zaupa "Gibanju oboroženih sil", ki je 25. aprila dokazalo, da je v službi ljudstva.

Portugalcem se ni bati, da bi se ponovila čilska tragedija, kajti vloga "Gibanja oboroženih sil" po marčnih volitvah ne bo končana. Njegova naloga bo, braniti deželo ne samo pred zunanjim, marveč tudi pred notranjim sovražnikom.

V zvezi z nedavnimi dogodki na Portugalskem je tudi "Gibanje oboroženih sil" preciziralo svoje stališče. V internem biltenu "Gibanja", ki ga je tokrat ponatisnil tisk, je bila dana tale analiza.

Sovražnik še ni poražen in ne smemo mu dati priložnosti, da bi se reorganiziral in zbral svoje vrste.

Pravi sovražnik je fašizem, ki 25. aprila ni bil popolnoma uničen. Sedaj se trudi, da bi se pod novo preobleko, prilagojen sedanjemu položaju infiltriral v javno življenje. Treba ga je razkrikati, ne pa mu olajšati posel s tem, da bi druge sile proglašali za sovražnika in v protinapadu razkropili svoje sile v drugi smeri ne proti glavnemu sovražniku.

D E L O - glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Direktor Marija Bernetič
Odgovorni urednik Anton Mirko Kapelj
Uredništvo in uprava: Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047,
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Letna naročnina 1.500 lir.
Poštni tekoči račun 11/7000
Tisk: Tipo/offset Riva
lastnika: C. Facchetti in P. Zucca
Trst, Ul. Torrebianca 12